

Πανελλήνιες Εξετάσεις Ημερήσιων Γενικών Λυκείων
Εξεταζόμενο Μάθημα: **Λογοτεχνία**, Ημ/νία: 22 Μαΐου 2013

Ενδεικτικές Απαντήσεις Θεμάτων

ΘΕΜΑ Α

A1.

- Μεταφυσικό στοιχείο.

στ. 24: "Ήχος, γλυκύτατος ήχος, όπου μέ προβοδοῦσε"

στ. 46-47: "Δέν ἤθελε τόν ξαναπεῖ ὁ ἀντίλαλος κοντά του.

"Ἄν εἶν' δέν ἤξερα κοντά, ἄν ἔρχονται ἀπό πέρα"

στ. 53-54: "Μέ ἄδραχνε, καί μ' ἔκανε συχνά ν' ἀναζητήσω
Τή σάρκα μου νά χωριστῶ γιά νά τόν ἀκλουθήσω."

- Αγάπη για την πατρίδα.

στ. 39-40: "Κι ἐτάραζε τά σπλάχνα μου ἐλευθεριᾶς ἐλπίδα

Κι ἐφώναζα: «ὦ θεϊκιά κι ὅλη αἷματα Πατρίδα!»"

στ. 29: " Δέν εἶν' ἀηδόνι κρητικό, πού σέρνει τή λαλιά του"

στ. 36: " Στόν Ψηλορείτη ὅπου συχνά μ' ἐτράβουνεν ὁ πόνος"

- Εξιδανίκευση ἔρωτα.

στ. 25 κ 27: "Δέν εἶναι κορασιᾶς φωνή στά δάση πού φουντώνουν"

καί "τόν κρυφὸ τῆς ἔρωτα τῆς βρύσης τραγουδάει"

στ. 50: "Μόλις εἶν' ἔτσι δυνατός ὁ Ἔρωτας καί ὁ Χάρος."

στ.56-58: "Πού ἐστέναξε κι ἐγιόμισεν εὐθύς ὄχ τήν καλή μου"

Καί τέλος φθάνω στό γιαλὸ τήν ἀρραβωνιασμένη,

Τήν ἀπιθώνω μέ χαρά, κι ἦτανε πεθαμένη.

ΘΕΜΑ Β

B1. Η εικονοπλαστική δύναμη του Σολωμού είναι μια από τις αρετές της ποίησής του, η οποία και συμπορεύεται με το χαρακτηριστικό της φυσιολατρίας. Αυτό που κάνει εντύπωση στο Σολωμό είναι η επιμονή να χρησιμοποιεί εικόνες από τον κόσμο της φύσης και του σύμπαντος. Εξάλλου η εξιδανικευμένη φύση είναι από τα πλέον αγαπητά θέματα της Επτανησιακής σχολής.

Η εικόνα εντοπίζεται στους στίχους 23-28
Στ. 23-28: "Δεν είναι κορασιάς φωνή ... και λυγάει"

Περιεχόμενο: Στην προσπάθειά του ο ήρωας να προσδιορίσει την ποιότητα/χροιά του απόκοσμου ήχου, καταφεύγει σε μια αποφαιτική σύγκριση της μελωδίας του με τη φωνή ενός ερωτευμένου κοριτσιού που τραγουδάει τον έρωτά της την ώρα του δειλινού. Στο άκουσμα του τραγουδιού όλη η φύση συμμετέχει, καθώς συγκινείται ή ανταποκρίνεται, αντίδραση που δίνεται εμφαιτικά με το χιαστό σχήμα.

δέντρο λουλούδι
Ανοίγει λυγάει

Λειτουργία: πρόκειται για μια οπτικοακουστική εικόνα με την οποία για άλλη μια φορά αναδεικνύεται ο εξιδανικευμένος έρωτας και η γυναικεία μορφή, που συνθέτει την αγνότητα και το κάλλος, που παραπέμπει στο αρχαιοελληνικό ιδανικό της «καλοκαγαθίας».

Η εικόνα εντοπίζεται στους στίχους 35-42
Στ. 35-43: "Δεν είν' φιαμπόλι ... ξερό χορτάρι"

Περιεχόμενο: στη συνέχεια, κατά την Τρίτη απόπειρα του ήρωα να τακτοποιήσει τον «ήχο», το συγκρίνει – και πάλι αποφαιτικά (Δεν είν' ...) – με το μελωδικό ήχο που παράγει το «σουραύλι» των βοσκών, που άκουγε ο ήρωας όταν ανέβαινε στον Ψηλορείτη, μην αντέχοντας τον πόνο από τη σκλαβιά της πατρίδας. Η πατρίδα προβάλλεται «θεϊκιά» και γεμάτη «αίματα» αποδίδοντας μια ρεαλιστική εικόνα, που συμπληρώνεται από τις φράσεις «μαύρη πέτρα» και «ξερό χορτάρι».

Λειτουργία: στο σημείο αυτό ο Σολωμός καταφέρνει να ενσωματώσει το ιδανικό της φιλοπατρίας - σε συνδυασμό με τη φυσιολατρία – προσδίδοντας μια εθνική πτυχή σε ένα ερωτικό ποίημα. Η εικόνα της «θεϊκιάς», προσωποποιημένης, πατρίδας, καταματωμένης από το Οθωμανικό καθεστώς παρουσιάζεται ως ύψιστο ιδανικό, αφού ακόμη και η «μάυρη πέτρα» και το «ξερό χορτάρι» - στοιχεία μη ειδυλλιακά – αποκτούν μια ηθική διάσταση, μεταμορφώνονται από την αγάπη για την πατρίδα σε φορείς της ψυχής της.

B2. Ενδεικτικά τέσσερα σχήματα λόγου:

1. Μεταφορά:

στ. 29: "Δεν ειν' αηδόνι Κρητικό που σέρνει τη λαλιά του"
στ. 33: "Ωστε που πρόβαλε η αυγή και έλιωσαν τ' αστέρια"

Λειτουργία: Υπογραμμίζει εμφαιτικά τη γλυκύτητα της επίδρασης του απόκοσμου ήχου στο φυσικό τοπίο της Κρήτης, στυφαίνοντας το ρεαλιστικό με το υπερβατικό επίπεδο.

2. Προσωποποίηση:

στ. 33-34: "Ωστε που πρόβαλε η αυγή ... κι ακούει κι αυτή και πέφτουν της τα ρόδα από τα χέρια"

Λειτουργία: η «γλυκάδα» του ήχου «σαστίζει» και καθυστερεί την έλευση της αυγής. Εδώ ανιχνεύεται μια ακόμη επίδραση του Σολωμού από την αρχαιοελληνική γραμματεία και συγκεκριμένα από τη «ροδοδάχτυλη Ηώ» του Ομήρου.

3. (αποφατική) Παρομοίωση:

στ. 29-34: "Δεν είναι αηδόνι Κρητικό ... από τα χέρια"

Λειτουργία: συγκρίνεται η φωνή του αηδονιού που κελαηδεί όλη τη νύχτα αντηχώντας σ' όλη την πλάση με το μαγευτικό ήχο. Το σχήμα αυτό συνηγορεί στην απόδοση της ανεξιχνίαστης υφής του ήχου.

4. Υπερβολή // Σχήμα συναισθησίας (συνίσταται στη σύζευξη δύο αισθήσεων, της ακοής "αντιβουίζει" και "γλυκάδα" της γεύσης).

στ. 31-32: "κι αντιβουίζει ολονυχτίς... πολύ μακριά η πεδιάδα"

Λειτουργία: παρατίθεται άλλη μια εικόνα εκπληκτικής ομορφιάς της φύσης και της επιβολής της πάνω στον άνθρωπο...

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Το δραματικό τέλος του ποιήματος, δηλαδή οι στίχοι 57-58 αποτελεί ταυτόχρονα και τη λύση του δράματος: ο ήρωας φτάνει στην ακρογιαλιά αλλά η κόρη είναι νεκρή. Οι δύο αυτοί στίχοι ολοκληρώνουν την κυκλική δομή του ποιήματος. Ο αρχικός στόχος εκπληρώνεται αλλά με δραματική κατάληξη. Το ποίημα επιβεβαιώνει το δραματικό του χαρακτήρα και με τον τραγικό θάνατο της κορασιάς και με τη θεατρική δράση που υπάρχει στην τελευταία σκηνή του. Τέλος, με το «φτάσιμο» στο ακρογιάλι ολοκληρώνεται και η σκηνογραφική εικονοπλασία του ποιήματος. Η θάλασσα ήταν το φυσικό σκηνικό δράσης και με την έξοδο των προσώπων από αυτήν ολοκληρώθηκε η δράση, το παρόν της ιστορίας.

Από άποψη ύφους, είναι ενδεικτική η αποστασιοποίηση του ποιητή, η απουσία κάθε συναισθηματικής έξαρσης ή μελοδραματισμού, η λιτότητα των μέσων, που φέρνουν το ποίημα πιο κοντά στη σύγχρονη απόδοση του τραγικού. Άλλωστε ο ήρωας δεν έχει λόγο να θρηνήσει εδώ την αγαπημένη του, αφού ήδη με τις διάφορες πρόδρομες αφηγήσεις έχει αποκαλύψει τα συναισθήματα του, αλλά ταυτόχρονα ελπίζει στην αιώνια συμβίωση στον Παράδεισο.

Ο Π. Μάκριτζ σημειώνει για τους δύο τελευταίους στίχους: «Στα ελληνικά μοιρολόγια όποιοι πεθαίνουν ανύπαντροι θεωρούνται αρραβωνιασμένοι με το Χάρο. Έχει διατυπωθεί ήδη η υπόθεση στον Κρητικό ότι η κόρη αρραβωνιάστηκε το Χάρο, κι αυτή η ιδέα ενισχύεται από τη διαδοχή των λέξεων - κλειδιών στην τελευταία στροφή του ποιήματος: αρραβωνιασμένη - χαρά - πεθαμένη. Εφόσον η λέξη "χαρά" συχνά χρησιμοποιείται στην παραδοσιακή καθομιλουμένη των Ελλήνων, και στα δημοτικά τραγούδια, με τη σημασία γάμος, μπορούμε εδώ να δούμε μια πρόοδο από τη μνηστεία στην παντρεία κι ευθύς μετά στο θάνατο. Η ομοιότητα μεταξύ των λέξεων χαρά και Χάρος έδωσε συχνά την ευκαιρία πικρών λογοπαιγνίων σε δημόδη ελληνικά άσματα».

ΘΕΜΑ Δ

Δ1.

Ομοιότητες

- α. Κοινή η παρουσία μελωδικού ήχου, με χαρακτηριστικά στοιχεία την πολυφωνικότητα (π.χ. Λαπαθιώτης: "μια μελωδία σιγανή γεννήθηκε κι απλώθηκε, σαν ένα κόρο από γνώριμες φωνές" και Σολωμός στ.49: "γλυκύτατοι, ανεκδιηγητοι") και υπερβατικότητα (π.χ. Λαπαθιώτης: "γνώριμο και απόκοσμο" και Σολωμός στ.49: "ανεκδιηγητοι")
- β. Καταλυτική επίδραση των μελωδικών ακουσμάτων στις ψυχές των ηρώων. Λαπαθιώτης: "η ψυχή της έλιωνε βαθιά, σαν το κερί... νοσταλγία!" Σολωμός στ.23-24: "Αλλά το πλέξιμ' άργουνε και ... με προβοδούσε" και 51, 53-55: Μ' άδραχνεν όλη τήν ψυχή, καί νά 'μπει δέν ήμπόρει" "Μέ άδραχνε, καί μ' έκανε συχνά ν' άναζητήσω Τή σάρκα μου νά χωριστώ για νά τόν άκλουθήσω. Έπαψε τέλος κι άδειασεν ή φύσις κι ή ψυχή μου,"
- γ. Κοινό δεδομένο, επίσης, είναι το φυσικό σκηνογραφικό πλαίσιο που με λυρικό τρόπο αποδίδει τον κοινό άξονα της ποιητικότητας. Λαπαθιώτης: "είδε πως ήταν μέσα... μέσ' την πρασινάδα" Σολωμός στ.28-30: "Τοϋ δέντρου καί τοϋ λουλουδιοϋ πού άνοίγει καί λυγάει· Δέν είν' άηδόνι κρητικό, πού σέρνει τή λαλιά του Σέ ψηλούς βράχους κι άγριους όπ' έχει τή φωλιά του," και στίχοι από ποίημα 32, 38, 42

Διαφορές

- α. Χώρος εκτύλιξης ιστορίας:

Στον Λαπαθιώτη ο χώρος ορίζεται ως μεταιχμιακός, μια ενδιάμεση κατάσταση ονείρου και φαντασίωσης "Αυτό το βράδυ, η Ρηνούλα δεν κοιμήθηκε [...] παρατούσε, λέει, ... κάποιους εφιάλτες [...] Κι η Ρηνούλα ξύπνησε με μιας".

Αντιθέτως, στο Σολωμό ο χώρος είναι πραγματικός, η ιστορία λαμβάνει χώρα στη θάλασσα, καθώς ο ήρωας αγωνίζεται να φτάσει στο κοντινότερο ακρογιάλι.

(στ. 23 "Αλλά το πλέξιμο άργουνε ...") και (στ. 57 "Και τέλος φθάνω στο γιαλό ...")

- β. Διαφοροποίηση ως προς το φύλο των ηρώων και την έκβαση της ιστορίας.

Στον Λαπαθιώτη ηρωίδα είναι η Ρηνούλα, ενώ στο Σολωμό ήρωας είναι ο ανώνυμος Κρητικός. Αντιστοίχως στον Λαπαθιώτη η ιστορία ολοκληρώνεται με τη Ρηνούλα να μελαγχολεί βιώνοντας το αίσθημα ενός ψυχικού "πνιγμού", σε αντίθεση με τον Σολωμό, όπου η θλίψη του ήρωα οφείλεται στο φυσικό πνιγμό της αγαπημένης του.